

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Росен Андреев Карадимов

**Юридически факултет на Софийския университет „Св. Климент
Охридски“**

Относно: дисертационния труд на Жанета Иванова Жекова на тема “Субективни права, сродни на авторското право”, представен за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. „Право“, научна специалност „Гражданско и семейно право“

Основание за представяне на рецензията е участието ми в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 24/16.01.2023 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“.

I. Представяне на дисертанта

Жанета Иванова Жекова завършва право през 1998 г. в Икономически университет – Варна. През 2012 г. придобива Магистърска степен по Бизнес администрация по програма „Управление на международни бизнес проекти“ във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“. В периода 1999 – 2008 г. е работила като старши юрисконсулт, главен юрисконсулт и началник на отдел „Правно-нормативно обслужване“ на Областна администрация - Шумен, като старши юрисконсулт в Община Варна и като старши юрисконсулт, главен

юрисконсулт и началник отдел „Правно-нормативно обслужване“ в Областна администрация – Варна. През 2008 г. е вписана като адвокат и упражнява адвокатска дейност и към настоящия момент. Владее английски, руски и френски език.

II. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 190 страници, включително заглавната страница, съдържанието, по-важните съкращения и използваната литература, която се състои от 33 заглавия на български, 5 на руски и 43 на английски език. Бележките под линия са 427 на брой. Трудът е структуриран в пет глави, с обособени раздели и параграфи. Стилът е разбираем и четивен.

В увода са представени предметът, целите и задачите на дисертационния труд, а именно изследване на правната уредбата на правата, сродни на авторското право. Обосновава се изборът на темата и нейната актуалност.

Глава I е посветена на възникването и развитието на закрилата на сродните права, изведена е общата им характеристика и са изследвани техните особености.

В раздел първи се разглежда възникването и историческото развитие на уредбата на правата, сродни на авторското, в националното законодателство на държавите от континенталната и англосаксонската правни системи. Изследването отделя специално внимание на концепцията за сродните права, понятието „сродни права“ и неговия обхват. По-нататък, дисертационният труд изследва терминологичните особености на понятията „авторско право“ и „сродни права“ в континенталната и англосаксонската правни системи. Изложението за възникването и

закрилата на правата в националното законодателство на държавите от континенталната и англосаксонската правни системи е последвано от изложението на раздел втори, което разглежда международноправната уредба на правата. Раздел трети проследява развитието на вътрешното право в областта на закрилата на сродните права и източниците на закрилата им в българското законодателство. В раздел четири е направена обща характеристика на сродните права и са очертани техните специфични особености.

Глава II от научния труд е посветена на анализа на обектите на правна закрила на сродните на авторското право права. Изложението разглежда поотделно всеки един от тези обекти в самостоятелен раздел. В раздел първи е извършен анализ на понятието „изпълнение“. Изведени са характеристиките на изпълнението съобразно българското законодателство. Направено е разграничение и съпоставка между критерия „творчество“, приложим към авторското право, и „творчески усилия“, „творчески принос“ и „творческата изява“ на артиста-изпълнител като носител на сродни права. Раздел втори е посветен на звукозаписите като обект на сродното право на продуцентите на звукозаписи. Разгледана е дефиницията на понятието „звукозапис“ и са очертани характеристиките на звукозаписването и звукозаписът съобразно българското законодателство. В раздел трети, посветен на филмовите продуценти, е уточнено съдържанието на понятията „оригинал на филма“ и "копие на филм" и са разгледани спецификите по възникване правото на филмовия продуцент. Раздел четвърти е посветен на обектите на сродното право на радио- и телевизионните организации. Направен е опит за определяне на понятието „телевизионна програма“, поради липса на легална дефиниция в ЗАПСП.

Глава III от научния труд е посветена на носителите на сродните на авторското право права и техните особености. Обособени са четири раздела, съответно за артистите-изпълнители, продуцентите на звукозаписи, продуцентите на филми и радио- и телевизионните организации.

В Глава IV дисертантът се спира на отделните правомощия и тяхното съдържание по отношение на всяка една от категориите на сродните права. Разгледани са поотделно имуществените и неимуществените права на артистите-изпълнители, продуцентите на звукозаписи, продуцентите на филми и радио- и телевизионните организации. Задълбочено е изследвано съдържанието на правомощието „право на синхронизация“.

В последната Глава V предмет на изследването са въпросите относно времетраенето и наследяването на сродните на авторското право права. Обособени са два раздела.

В дисертационния труд са използвани общи и специални методи, като сред тях се открояват логическият, системният, структурният, функционалният, сравнително-правният и историческият. Избраната от дисертанта методология е подходяща за поставените цели. Структурата на дисертацията допринася за цялостното осмисляне на поставените проблеми и позволява да се разкрият последователно отделните аспекти и общата специфика на разглежданата тема, която е много широка по своята същност. В дисертацията е обхваната по-голямата част от достъпната литература по темата на български език, както и публикации на руски и английски.

III. Оценка на научните и научно-приложните приноси на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на правната уредба на правата, сродни на авторското, а именно правата на артистите-изпълнители, продуцентите на звукозаписи, продуцентите на филми и други аудиовизуални произведения, и радио- и телевизионните организации. Темата на дисертацията се отличава с актуалност, тъй като в литературата съществуват изследвания и анализи само на отделни категории права, сродни на авторските или на отделни аспекти и проблеми, свързани с тях. Това определя и необходимостта от самостоятелно изследване на тези права, която безспорно е продиктувана и от широкото им приложение и същевременно липсата на цялостно изследване в правната ни литература. В този смисъл трудът допринася за обогатяване на съществуващите знания и за развитието на правната наука.

Отчитам факта, че темата, която авторът е избрал, поставя пред него една предизвикателна и сложна задача, която предполага широк обхват на анализ и синтез, и едновременно с това – проучване в дълбочина, които по своя мащаб са по-подходящи за по-обширен вид научно изследване. Въпреки това, дисертантът в значителна степен е успял да се справи с така поставената задача и дисертацията представлява първото цялостно изследване на правата, сродни на авторското право в българската правна литература, с което се обогатяват съществуващите знания.

Съществен принос към развитието на правната наука у нас е сравнителноправният анализ, който обхваща особеностите на закрилата на правата, сродни на авторското право в континенталната и в англо-саксонската правни системи. Анализът позволява различията между двете системи да бъдат ясно проследени, което му придава важно теоретично и

приложно значение. Прегледът на европейското законодателство в областта на авторските и сродните права, с което се извършва хармонизация на определени аспекти на правната закрила, също има подчертан приносен характер.

Принос на дисертационния труд представлява съпоставката и разграничението на отделните групи сродни права, което способства значително за открояването на техните особености и отчитането на спецификата на правната им закрила. Съпоставката на критерия „творчество“, приложим към авторското право, и „творческата изява“ на артиста-изпълнител, е полезна както за изследванията на сродните права, така и за тези на авторското право, и също има приносен характер.

От практическо значение и с приносен характер са изследването на изпълнението на артистите-изпълнители и съдържанието на понятието „право на синхронизация“. Принос съдържат и направените в дисертацията предложения за промяна на действащата у нас нормативна уредба. Освен посоченото дотук, дисертационният труд се явява и полезен източник както за бъдещи научни изследвания на сродните права, така и за практикуващи специалисти в посочената област.

IV. Оценка на публикациите по темата на дисертационния труд и на автореферата

В рамките на проведената докторантура са представени три научни публикации във връзка с темата на дисертационния труд, а именно - две статии, публикувани в електронния журнал на ВСУ (e-Journal VFU), и един доклад, публикуван в сборник с доклади от научна конференция, които следва да бъдат положително оценени.

Представеният автореферат адекватно и правдиво отразява съдържанието на представения за защита труд.

V. Критични бележки и препоръки

1. На места трудът страда от липса на достатъчно задълбоченост в изследването на поставените проблеми.

2. Липсва изследване на съдебната практика по решенията на Съда на ЕС, особено в областта на изясняване на понятието „публично съобщаване“, без каквото е невъзможно да се изясни на съдържанието на правата, относими към публичното изпълнение, излъчването по безжичен път, предаване и препредаване по кабел и осигуряване на достъп.

3. Разделите на глава II Обекти на сродните права са дебалансиран като обем и съдържание. Сравнително пълно са изяснени изпълнението на артиста изпълнител и програмата на радио и телевизионните организации, като обекти на сродни права, но по отношение на звукозаписа и оригинала на първоначалния запис на филм или аудиовизуално произведение е задължително да се предложи допълнителен анализ.

4. Наименованията на разделите в глава II Обекти на сродните права не са прецизни и следва да се променят. Обектите на сродни права не са функция на носителите на права. Трудът би спечелил, ако наименованията следват систематиката на закона, както следва: изпълнение на артист изпълнител като обект на сродно на авторското право, звукозаписът като обект на сродно на авторското право, оригиналът или копието на първоначалния запис на филм или друго аудиовизуално произведение като обект на сродно на право, програмата на радио и телевизионната организация като обект на сродно на право.

5. Исторически правата на артиста изпълнител се признават по отношение на неговото изпълнение. Трудът би спечелил, ако при анализа на изпълнението на артиста изпълнител се аргументира и изводът, че в резултат на еволюцията на нормативната уредба правото признава права на артиста изпълнител права върху два обекта на сродно на авторското право - изпълнението на артиста изпълнител, като такова и записът на това изпълнение. Добре е да се обоснове и тезата, че ЗАПСП признава за артиста изпълнител имуществени права върху записа на неговото изпълнение в много по-широк обхват от изискванията на Директивата за информационното общество.

6. Следва да се направи по-ясно отграничение между аудиовизуалното произведение като обект на авторското право и записът на произведението като обект на сродното на авторското право. Един и същ материален носител инкорпорира и обект на авторското право и обект на сродно на авторското право и в същото време, както правилно е отбелязано в труда, произведението няма и не може да има самостоятелна обективност извън фиксацията си върху записа. Това е съществената разлика от музикалното произведение и звукозаписът, когато произведението е обективизирано и съществува, независимо от това дали е звукозаписано или не.

7. Трудът би спечелил, ако при изясняването на съдържанието на имуществените права на носителите на сродни на авторските права се изведе обща част, която по-детайлно да изчерпи съдържанието на правата, признати за всички носители. Отправна точка при този анализ следва да е нормата на §3, ДР на ЗАПСП, съгласно която дадените по § 2 определения се отнасят съответно и за обектите на сродни на авторските права. Това ще позволи на автора да аргументира защо се позовава на легалните определения по §2, ДР на ЗАПСП и да се позове не релевантната практика на Съда на ЕС по преюдициални запитвания.

Съветите и препоръките не омаловажават стойност и практическото значение на представения дисертационен труд, нито приносният му характер.

VI. Заключение

Дисертационният труд на тема “Субективни права, сродни на авторското право” представлява оригинално научно изследване с достойнства и принос за правната наука и практика. Трудът отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за прилагането на ЗРАСРБ и на Наредба №12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор” и научна степен „доктор на науките” на ВСУ „Черноризец Храбър“.

На основание изложеното и въз основа на цялостното ми впечатление за качествата и достойнствата на труда, му давам положителна оценка и предлагам на научното жури да вземе решение за присъждане на Жанета Иванова Жекова образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. „Право“, научна специалност „Гражданско и семейно право“.

С уважение: _____

(доц. д-р Росен Карадимов)